

Ayazini (Afyonkarahisar, Türkiye) Tarihi Kalıntıları Restorasyon Çalışmalarının Yöre Halkı Tarafından Görgül Değerlendirilmesi*

Empirical Evaluation of the Restoration Projects in the Historical Ruins of Ayazini (Afyonkarahisar, Turkey) by Local Residents

Şükriye AKTEPE¹, Özgür CENGİZ²

Özet

Geçmişten günümüze dek ulaşan Ayazini ören yerleri tarihi kalıntıları, turizm sektörü için oldukça önem arz etmektedir. Türkiye’de Afyonkarahisar’ın İhsaniye ilçesinde bulunan Ayazini beldesinde Ayazini ören yerleri (kalıntıları) Roma ve Bizans dönemine ait mezarlıklar, Bizans döneminden kalma kiliseler, kaya yerleşim alanları, peri bacaları vb. kalıntılar ile sürdürülebilir turizm için önemli bir alandır. Bu kalıntılar, yapılandırıldıkları dönemin yaşam tarzı, ekonomik ve sosyal faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Yörenin farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması insanların ilgisini çekmektedir. Tarihi kalıntıların korunması ve sürdürülebilir turizme kazandırılmaları için yapılan restorasyon çalışmaları bu noktada önem kazanmaktadır. Yapılan restorasyon, koruma ve yenileme çalışmaları ile alan kırsal turizme kazandırılmaktadır. Ayrıca, yapılan restorasyon çalışmalarında halkın ve gezmek için gelenlerin görüşleri de önemlidir. Bu çalışmada, anket yöntemi kullanılarak Ayazini ören yerlerinin korunması ve turizme kazandırılması için yapılan restorasyon, koruma ve yenileme çalışmaları hakkındaki yerel yaşayan halkın düşüncelerinin ve yapılan çalışmalar ile ilgili memnuniyet durumlarının görgül (ampirik) değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Restorasyon, Sürdürülebilir Turizm, Tarihi Kalıntıların Korunması, Görgül Değerlendirme

Abstract

Ayazini historical ruins, which have been preserved to this day, are very important for the tourism sector. Roman and Byzantine cemeteries, Byzantine churches, rock residential areas, fairy chimneys, etc. are located in the Ayazini historical ruins in Ihsaniye district of Afyonkarahisar, Turkey. It is an important region that hosting the historical ruins for sustainable tourism. These historical ruins allow us to get acquainted with the way of life, economic and social activities of the period. People are interested in the fact that the region is home to different ancient civilizations. The restoration projects carried out to preserve the historical ruins and bring them to sustainable tourism are becoming important at this point. The historical area is brought to rural tourism with the restoration, conservation and renovation projects carried out. Besides, the opinions of the public and those who came to visit are also important in the restoration projects being done. In this study, the empirical evaluation of the local residents about the restoration, conservation and renovation

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar
²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Afyonkarahisar

ORCID:

Ş.A.:0000-0003-3967-446X

Ö.C.: 0000-0002-8075-7470

Corresponding Author:

Şükriye AKTEPE

Email:

sukriyeaktepe@gmail.com

Citation: Aktepe, Ş. ve Cengiz, Ö. (2023). Ayazini (Afyonkarahisar, Türkiye) tarihi kalıntıları restorasyon çalışmalarının yöre halkı tarafından görgül değerlendirilmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (2): 368-381.

Submitted: 12.09.2022

Accepted: 30.05.2023

works carried out to protect and bring the Ayazini Ruins to tourism and their satisfaction with the studies carried out were evaluated using an assessment survey methodology.

Keywords: Restoration, Sustainable Tourism, Protection of Historical ruins, Emprical Evaluation.

1. GİRİŞ

Dünyadaki yapıların %80-85'ini konut yapıları oluşturmaktadır. Geçmişten gelen konut yapıları o dönemin insanların yaşam biçimi ve aile yapısı hakkında bilgi elde edilebilecek yapılardır. Bu nedenle geçmişten bilgi edinmek için öncelikle konut yapıları ve çevrelerine bakılması doğru olacaktır (Cansever, 1994). Kentlerde yaşam devam ettikçe değişim de devam etmektedir. Zaman içinde insanlar da kültürel ve ekonomik olarak değişecektir. Buna bağlı olarak, mekanların işlevleri ve hatta teknolojik gelişmelerle birlikte kentlerin dokularında da değişimler olacaktır. Yeni ihtiyaçlara cevap vermek için eski yapıların yenilenmesi ve yeniden aktif hale getirilerek kültür turizmine kazandırılması önerilmektedir. Fakat eski yapıların iklim etkileri ve çevre tahribatıyla güçlenemeyeceği durumlarda, yeni yapıların tasarlanması gündeme gelmektedir. Eski ve tarihi değere sahip olan yapılarda gerçekleştirilecek yenileme veya restorasyon çalışmaları, planlı ve kontrollü yapılmalıdır. Yeni yapılandırmalar, eski doku ile birlikte tarihi doku bozulmadan bütünleştirilmelidir. Plansız ve kontrolsüz yapılacak olan çalışmalar kentte bulunan dokuya zarar verecektir (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007; Önaç vd., 2018; Öztürk vd., 2019).

Toplumun geçmişiyle bağ kurmasını sağlayan, geçmişi günümüze taşıyan, somut veya somut olmayan tüm değerler "kültürel miras" olarak adlandırılabilir (Gül vd., 2019a). Geçmişten günümüze kadar ulaşan bu kültürel mirasların korunması gelecek kuşaklar için oldukça önemlidir. Günümüze ulaşan değerlerin tümü kültürel miras, somut olarak günümüze ulaşan yapı, eşyaların tanıtılması kültürel turizm olarak anlatılabilir. Kültürel turizm gelişirken kültürel mirasların korunması gerektiği de unutulmamalıdır (Gül vd., 2019b). Geçmişten günümüze kadar tecrübelerimiz; kültürel mirası koruma planlamasının, sürdürülebilir planlama çalışmalarına olumlu katkıları olduğunu göstermiştir. Bu da ancak doğal ve kültürel mirasın önemli faktörlerini planlama vasıtasıyla, korumak ve geliştirmekle mümkündür.

Sürdürülebilir kentsel gelişim ile bağlantılı olarak çevrenin korunması, kültürel veya kentsel miras, doğal miras, kültürel peyzaj gibi konuların da canlandırılması, mirasın geleceği için olumlu bir gelişmedir (Osmanoğlu, 2019). Kaynak tüketilmeden veya var olan kaynakların tahrip edilmeden, kirletilmeden kullanılması sürdürülebilir turizmin amacı olarak ifade edilebilir (Birkan, 2001). Turizmin temel amacı ile örtüşen sürdürülebilir turizm, kaynakların doğru kullanımını, gelişmenin sürdürülebilirliğini ve sürekli olarak yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Yetiş, 2018). Ancak, doğal kaynakların tükenmesindeki etkenlerden birisi de turizmdir. Bu yüzden yenilenemeyen kaynaklar kullanımında sürdürülebilirlik büyük önem taşımaktadır (Davidson ve Maitland, 1997). Sürdürülebilir turizm beraberinde kırsal turizmi getirmiştir. Kırsal turizm doğal çevre ile ve diğer turizm dalları ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye için kırsal turizm aşağıdaki gibi sıralanabilir (Küçükaltan, 1997);

- Dört mevsim kullanılabilir bir turizmdir,
- Turizmin farklı türleriyle birlikte entegre edilebilmektedir,
- Kırsal turizmde turist profili diğer turizm türlerine göre farklıdır,
- Doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamaktadır,
- Kırsal turizm, sürdürülebilir turizmin kavramına hizmet etmektedir,
- Kırsal turizm ülkenin tanıtımında büyük bir önem taşımaktadır (Küçükaltan, 1997).

Gün geçtikçe değer kazanan kırsal alanlardaki turizm, yörenin ekonomik ve sosyokültürel açıdan gelişmesini sağlamaktadır. Fakat alanın geliştirilmesi yeterli değildir; sürdürülebilir bir turizmin olması esastır. Yörenin geleneklerinin tanıtılması ve yaşatılması kırsal turizmin gelişmesinde önem arz etmektedir (Gül vd., 2019b). Ayazini ören yeri, ülkemizde önemli kültür mirası olarak kırsal turizme yönelik turizm amaçlı değerlendirilebilecek bir potansiyele sahiptir (İçlek vd., 2017). Bu doğrultuda, gerçekleştirilen bu çalışmada Ayazini ören yerlerinde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları bağlamında kültürel mirasın ve yöre geleneklerinin geleceğe aktarılması, gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları ile de bu mirasın korunarak ziyaretçilere açılması konuları; kırsal turizme ve yerel ekonomiye katkı sağlaması yönleri ile yöre halkının görüş aktarımları esas alınarak değerlendirilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Afyonkarahisar'ın İhsaniye ilçesinde bulunan Ayazini köyünde bulunan tarihi kalıntılar çevresinde yapılan koruma, yenileme ve restorasyon çalışmalarıyla birlikte köy kırsal turizme açılmıştır. Ayazini köyünde bulunan tarihi doku Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından koruma altına alınmıştır. Aynı zamanda bu alan, Türkiye Kültür Mirası Listesinde yer almaktadır.

Ayazini Ören yerlerinin doğal ve kültürel miraslar bağlamında değerlendirildiği ve sürdürülebilir turizm ile ilişkisinin yorumlandığı bir çalışmada önerileri şu şekilde sıralanmıştır (İçlek vd., 2021);

- Ayazini Ören yerleri kültürel peyzajın devamlılığı için tampon bölgelerle birbirine bağlayarak bütüncül ve sürdürülebilir bir modeli düşünülmelidir,
- Ören yerlerinin diğer turizm türleriyle beraber sürdürülebilir tasarımlar yapılmadığı,
- Kırsal turizmlerde mekânsal planlama ve tasarım çalışmaları tamamlanmalıdır,
- Görsel ve yazılı materyaller hazırlanmalıdır,
- Kırsal turizmlere açık alanların tahribinin azaltılması sağlanmalıdır,
- Alanlarda yer altında kalan kültürel kalıntılar, kazı çalışmaları ile gün yüzüne çıkarılmalıdır,
- Yöreye özgü ürünler belirlenmeli ve ekonomik kazanç için üretimleri yapılmalıdır (İçlek vd., 2021).

Bu çalışmada, Ayazini kalıntılarının korunması ve turizme kazandırılması için yapılan restorasyon, koruma ve yenileme çalışmaları hakkındaki yerel yaşayan halkın düşünceleri ve yapılan çalışmalar ile ilgili memnuniyet durumları sorgulanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma için Afyonkarahisar, Ayazini köyünde yaşayan yerel halktan, olasılıksız örneklem modelinden amaçlı örneklem kullanılarak toplam 100 kişiye anket çalışması uygulanmıştır. Çalışma ile kırsal alanlarda gelişen turizmin yerel halk üzerindeki etkileri belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayazini köyünün kırsal turizme kazandırılmasıyla birlikte yerel halkın ekonomik, sosyokültürel ve çevresel avantaj ve dezavantajlarını belirlemek üzerine sorular hazırlanıp uygulanmıştır. Anketin ilk bölümü yerel halkın demografik yapısına yönelik "olgusal" sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümü ise yapılan yenileme, koruma ve restorasyon çalışmalarıyla yerel halkın ekonomik, çevresel ve sosyokültürel yapısına etkilerini yorumlayacak "inanç ve kanı soruları" bulunmaktadır. Bu tür anketlerde yer alan soruların birbirinden bağımsız olduğu; ayrı olayları ölçmeye yönelik olduğu söylenebilir. Ancak araştırmanın amacına göre, anketlerin bir alt bölümünde veya tamam_nda örne.in tutum duyu_sal bir özellik ölçülmek istenebilir. Bu tür anketlerde yer alan sorular arasında ise ilişki bulunması, başka bir anlatımla soruların ilgilenilen özelliği ölçmeye yönelik olması beklenir (Büyüköztürk, 2005).

4. BULGULAR

Araştırmanın konusu ile benzer nitelikte çeşitli çalışmalar incelenmiştir. Anket çalışmaları önermeleri, bu kapsamda ele alınarak hazırlanmıştır (Öztürk vd., 2021; Kervankıran, 2014). Yöre halkından 100 kişi ile yüz yüze anket yöntemiyle çalışma yapılmıştır. Anket çalışmasında hazırlanan soruların ilk dördü yerel halkın demografik yapısı ile ilgilidir. Kalan 21 soru ise 5'li Likert ölçekten (1: kesinlikle katılmıyorum, 2: katılmıyorum,3: kararsızım, 4: katılıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) oluşmakta ve yerel halkın ekonomik, çevresel ve sosyokültürel etkilerini tespit edecek sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Kadın ve Erkek Katılım Oranı Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	51	51
Erkek	49	49
Toplam	100	100

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Yaş	n	%
18-25	27	27
26-35	17	17
36-45	26	26
46-55	20	20
55 ve üzeri	10	10
Toplam	100	100

Anket katılımcı sayısı (n) ve toplam katılımcının 100 kişi olarak belirlendiği veri toplama çalışması kapsamında katılımcıların %51'ini kadınlar; %49'unu erkekler oluşturmaktadır (Tablo 1). 18 yaşının altındaki kişiler ankete dahil edilmemiştir. Çalışma kapsamında amaçlı örneklem bağlamında kota örnekleme benimsenmiş; çalışma evreni homojen olarak cinsiyet değişkenine göre belirlenmiştir. 18 yaş üstü her yaşta kadın ve erkek gruplarına anket uygulanmasına özen gösterilmiştir. 18-25 yaş grubu %27, 26-35 yaş grubu %17, 36-45 yaş grubu %26, 46-55 yaş grubu %20 ve 56 ve üzerinde yaş grubu %10'unu oluşturmaktadır (Tablo 2).

Çalışma evrenini temsil edecek eleman sayıları; kadın katılımcı kotası (F1) ve erkek katılımcı kotası (F2) hesaplamaları, evren içindeki sayı dağılımlarına bölünerek yapılmıştır. Çalışmanın gerçekleştirildiği 2022 yılı verileri ile hareket edildiğinde Ayazini nüfusunun 915 olduğu bilgisi edinilmiştir. Bu nüfusun 440'ını erkek, 475'ini kadın oluşturmaktadır (TUIK, 2022). Buradan hareketle, evrenin yaklaşık bin olduğu bilindiğinde (F1: 51/475=0,10; F2: 49/440=0,11) kotalar da 0,10 ve 0,11 olarak ayrılmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim	n	%
İlkokul	27	27
Ortaokul	26	26
Lise	24	24
Üniversite	23	23
Toplam	100	100

Ayazini köyünde turizmin gelişmesinde önemli değişken olarak kabul edilen öğrenim durumu ve meslek durumuna bakıldığında ankete katılanların %27'si ilkokul ve %26'sı ortaokul mezunu olduğu fakat değerlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların Meslek Dağılımları

Meslek	n	%
Kamu	9	9
Özel sektör	48	48
Öğrenci	19	19
Ev hanımı	16	16
Emekli	8	8
Toplam	100	100

Ankete katılanların büyük çoğunluğu (%48) özel sektörde çalışmaktadır. Öğrenciler %19 ve ev hanımları %16'lık dilimi oluşturmaktadır (Tablo 4).

Yapılan restorasyon çalışmalarının Ayazini köyünde turizmin gelişmesini sağlamıştır. Bu noktada sürdürülebilir turizmin gelişmesinin ekonomik olumlu ve olumsuz sonuçlarının olması beklenmektedir.

Tablo 5. Katılımcı Profili ve Katılımcıların Ekonomik Olarak Değerlendirmesi

Kriterler	Meslek	1	2	3	4	5
Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmaları, yerel halkın ekonomik olarak gelir kaynağını arttırmıştır.	Emekli	2	1	1	-	7
	Ev hanımı	-	6	-	8	4
	Kamu	-	-	-	3	4
	Öğrenci	4	-	1	7	8
	Özel sektör	-	-	11	15	18
	Toplam	6	7	13	33	41

“Yapılan restorasyon çalışmaları, yerel halkın ekonomik olarak gelir kaynağı artmıştır” önermesine katılımcıların %74'ü tarafından olumlu cevaplar işaretlenmiştir. %74'lük dilimdeki cevaplarda %33'ü özel sektörde çalışanlardan oluşmaktadır. Olumsuz cevaplar %13'lük dilimi oluşturmaktadır ve bu cevabı işaretleyenleri emekli, ev hanımı ve öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Yeni İş İmkânı Doğmuştur Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yerel halka yeni iş ilanları imkânı doğmuştur.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	6	6
2 (katılmıyorum)	-	-
3 (kararsızım)	9	9
4 (katılıyorum)	39	39
5 (kesinlikle katılıyorum)	46	46
Toplam	100	100

Yapılan çalışmalar ile “yerel halk, kendilerine yeni iş imkânı doğmuştur” hususunu %82 oranında katılıyorum cevabı ile değerlendirmiş; yalnızca 6'sı ise “katılmıyorum” cevabını işaretlemiştir. Yerel halk gelen ziyaretçilere yönelik kafe, restoran, hediyelik eşya gibi iş yerleri açmasının yanında restorasyon çalışmalarını yürüten müteahhit firmalarla da çalıştığı anket sırasında edinilen bilgiler arasındadır. Bunun bir sonucu olarak %85 oranında olumlu cevap işaretlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 7. Katılımcıların Yöreye Özgü Meslek Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yöreye özgü eski meslekler yeniden değer kazanmıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	7	7
2 (katılmıyorum)	4	4
3 (kararsızım)	8	8
4 (katılıyorum)	41	41
5 (kesinlikle katılıyorum)	40	40
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yöreye özgü eski meslekler yeniden değer kazanması hususuna %40 oranında “kesinlikle katılıyorum”, %41 oranında “katılıyorum”, %8 oranında “kararsızım”, %4 oranında “katılmıyorum” ve %7 oranında “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı alınmıştır (Tablo 7).

Tablo 8. Katılımcıların Yöreye Özgü Ürün Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yöreye özgü ürünler değer kazanmıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	5	5
2 (katılmıyorum)	6	6
3 (kararsızım)	19	19
4 (katılıyorum)	28	28
5 (kesinlikle katılıyorum)	42	42
Toplam	100	100

Yöreye özgü ürünlerin değer kazanmış olması hususuna yerel halk tarafından %70 oranında onay verilmiş; yalnızca %11 oranında onay verilmemiştir. Bu durum, anket esnasında ziyaretçilerin yöre halkına o yöreden alınabilecek ürünler hakkında soru sormaları gözlemi ile doğrudan ilişkilendirilebilir (Tablo 8).

Tablo 9. Katılımcılar Tarafından Ayazini Köyü Kalkınma Durumunun Değerlendirilmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla köyümüz kalkınmıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	6	6
2 (katılmıyorum)	2	2
3 (kararsızım)	10	10
4 (katılıyorum)	50	50
5 (kesinlikle katılıyorum)	32	32
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile Ayazini köyü kalkınmıştır” sorusunda %32 “kesinlikle katılıyorum”, %50 “katılıyorum” %10 “kararsızım”, %2 “katılmıyorum” ve %6 “kesinlikle katılmıyorum” cevapları işaretlenmiştir. %10 kararsız bir yerel halkın olması, çalışmaların çok yeni olduğundan sonuçları konuşmak için erken olduğu; ekonomik olarak şu an gelir sağlasa da köy halkı için devamlılığın önemli olduğu yorumu yapılabilir (Tablo 9).

Tablo 10. Katılımcıların “Ayazini Köyü Nüfusu Artmıştır” Önermesinin Değerlendirilmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla köyün nüfusunda artış olmuştur.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	5	5
2 (katılmıyorum)	5	5
3 (kararsızım)	12	12
4 (katılıyorum)	30	30
5 (kesinlikle katılıyorum)	48	48
Toplam	100	100

“Köy nüfusunda artış olmuştur” görüşüne %48 “kesinlikle katılıyorum”, %30 “katılıyorum”, %12 “kararsızım”, %5 “katılmıyorum” ve %5 “kesinlikle katılmıyorum” cevabını işaretlemişleridir. %12 “kararsızım” görüşü yaz döneminde ziyaretçi sayısının artmasıyla birlikte çalışmak için gelen insanların olduğu bunun kış döneminde azalacağı sadece kısa süreli bir artış olarak değerlendirildiği yorumu yapılabilir (Tablo 10).

Tablo 11. “Restorasyon Çalışmaları ile Tarihi Kalıntılar Korumaya Alınmıştır” Önermesinin Katılımcılar Tarafından Değerlendirilmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla geçmişten gelen tarihi kalıntılar korumaya alınmıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	1	1
3 (kararsızım)	7	7
4 (katılıyorum)	38	38
5 (kesinlikle katılıyorum)	50	50
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin “restorasyon çalışmalarıyla geçmişten gelen tarihi kalıntılar korumaya alınmıştır” görüşüne %50 “kesinlikle katılıyorum”, %38 “katılıyorum”, %7 “kararsızım”, %1 “katılmıyorum” ve %4 “kesinlikle katılmıyorum” cevabını işaretlemişlerdir. %5 olumsuz görüş bildiren katılımcılar tarafından, gelen ziyaretçilerin kalıntılar üzerinde bilinçsizce gezdiğinden dolayı tahribatın devam ettiği yönünde görüşleri dile getirilmiştir (Tablo 11).

Tablo 12. “Ayazini köyünün yaya ve kara yolları yenilendi” önermesinin değerlendirilmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla köyümüzün yaya ve kara yolları yenilendi.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	11	11
2 (katılmıyorum)	15	15
3 (kararsızım)	8	8
4 (katılıyorum)	29	29
5 (kesinlikle katılıyorum)	37	37
Toplam	100	100

Yapılan çalışmalar ile kara ve yaya yolları yenilenmiştir önermesine %37 “kesinlikle katılıyorum”, %29 “katılıyorum”, %8 “kararsızım”, %15 “katılmıyorum” ve %11 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Ayazini köyünde restorasyon çalışmaları tamamlanan sokaklarda kara ve yaya yolları sökülerek yenileme çalışmaları yapılmıştır. Fakat kullanılan malzeme aslına uygun olarak yenilediğinden ve günümüzde yaygın olarak kullanılan parke taşları olmadığından; yöre halkı tarafından taşların yenilenmediği görüşünün ön plana çıktığı düşünülmektedir (Tablo 12).

Tablo 13. Katılımcıların “Ziyaretçilerin Sayısı Arttıkça Çöp Ve Çevre Kirliliği Köyün Sorunu Olmaya Başlamıştır” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla ören yerlerine ziyaretçilerin sayısı arttıkça çöp ve çevre kirliliği köyün sorunu olmaya başlamıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	7	7
2 (katılmıyorum)	14	14
3 (kararsızım)	15	15
4 (katılıyorum)	32	32
5 (kesinlikle katılıyorum)	32	32
Toplam	100	100

Yapılan çalışmalar ile ören yerlerine katılımcılar tarafından “ziyaretçilerin sayısı arttıkça çöp ve çevre kirliliği köyün sorunu olmaya başlamıştır” önermesine %32 “kesinlikle katılıyorum”, %32 “katılıyorum”, %15 “kararsızım”, %14 “katılmıyorum” ve %7 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Anket yapılan sokaklarda çöp boşaltım birimi olmadığından işaretlenen cevaplarda bir etken olabileceği düşünülmektedir (Tablo 13).

Tablo 14. Katılımcıların “Ören Yerlerine Ziyaretçilerin Sayısı Arttıkça Gürültü Kirliliği Oluşmaya Başlamıştır” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla ören yerlerine ziyaretçilerin sayısı arttıkça gürültü kirliliği oluşmaya başlamıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	9	9
2 (katılmıyorum)	13	13
3 (kararsızım)	13	13
4 (katılıyorum)	15	15
5 (kesinlikle katılıyorum)	50	50
Toplam	100	100

Yapılan yenileme çalışmalarıyla “ören yerlerine ziyaretçilerin sayısı arttıkça gürültü kirliliği oluşmaya başlamıştır” önermesine %50 “kesinlikle katılıyorum”, %15 “katılıyorum”, %13 “kararsızım”, %13 “katılmıyorum” ve %9 “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı alınmıştır. Çevrede gözlenen yeni kafe, restoran, hediyelik eşya gibi mekanların müzik seslerinin yoğun olması durumunun, belirtilen görüşlerde etkisi olduğu düşünülmektedir (Tablo 14).

Tablo 15. Katılımcıların Yapılan Çalışmalar İle “Yerel Halkın Yaşam Standardı Yükselmiştir” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yerel halkın yaşam standartları yükselmiştir.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	1	1
3 (kararsızım)	19	19
4 (katılıyorum)	40	40
5 (kesinlikle katılıyorum)	36	36
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile yerel halkın yaşam standartları yükselmiştir” önermesine %36 kesinlikle katılıyorum, %40 “katılıyorum”, %13 “kararsızım”, %13 “katılmıyorum” ve %9 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. %19 oranında kararsız katılımcıların olması;

çalışmaların halen devam ettiğini ve çalışmalar tamamlandığında sonuçların daha verimli olacağı yönünde iyimser olarak yorumlanabilir (Tablo 15).

Tablo 16. Katılımcıların “Yapılan Çalışmalar İle Yerel Halkın Yaşam Biçimi Değişmeye Başlamıştır” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yerel halkın yaşam biçimi değişmeye başlamıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	5	5
2 (katılmıyorum)	12	12
3 (kararsızım)	13	13
4 (katılıyorum)	25	25
5 (kesinlikle katılıyorum)	45	45
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile yerel halkın yaşam biçimi değişmeye başlamıştır” önermesine yerel halk tarafından %45 “kesinlikle katılıyorum”, %25 “katılıyorum”, %13 “kararsızım”, %12 “katılmıyorum” ve %5 “kesinlikle katılmıyorum” yorumu yapılmıştır. Gelen ziyaretçilerin sosyokültürel yapılarının farklı olması ve yerel halkın bu nedenle ziyaretçilerden etkilendiği, anket sonuçlarında görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 17. Katılımcıların “Yapılan Çalışmalar İle Yerel Halkın Gelenekler Yeniden Tanıtılmaya Başladı” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla gelenekler yeniden tanıtılmaya başladı.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	-	-
2 (katılmıyorum)	4	4
3 (kararsızım)	6	6
4 (katılıyorum)	55	55
5 (kesinlikle katılıyorum)	35	35
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile gelenekler yeniden tanıtılmaya başladı” önermesine %35 oranında “kesinlikle katılıyorum”, %55 oranında “katılıyorum”, %6 oranında “kararsızım” ve %4 oranında “katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Açılan işyerlerinde eski gelenekleri yansıtacak ürünleri sergileme imkanı oluşturularak sergilendiği gözlemlenmiştir (Tablo 17).

Tablo 18. Katılımcıların “Yapılan Çalışmalar İle Yerel Halkın Ören Yerleriyle Olan İlişkisi Ve Farkındalığı Artmıştır” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla yerel halkın ören yerleriyle olan ilişkisi ve farkındalığı artmıştır.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	5	5
2 (katılmıyorum)	4	4
3 (kararsızım)	5	5
4 (katılıyorum)	40	40
5 (kesinlikle katılıyorum)	46	46
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile yerel halkın ören yerleriyle olan ilişkisi ve farkındalığı artmıştır” önermesine %46 “kesinlikle katılıyorum”, %40 “katılıyorum”, %5 “kararsızım”, %4 “katılmıyorum” ve %4 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Ayrıca şehir yerel yönetiminin, bu yönde farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmalar yapmakta olduğu bilgisi edinilmiştir (Tablo 18).

Tablo 19. Katılımcıların “Yapılan Çalışmalar İle Faaliyet Gösteren İşyerleri Gelişti” Önermesi Hususundaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla faaliyet gösteren işyerleri gelişti.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	-	-
3 (kararsızım)	2	2
4 (katılıyorum)	28	28
5 (kesinlikle katılıyorum)	66	66
Toplam	100	100

Gerçekleştirilen anket çalışmasındaki “restorasyon çalışmalarıyla faaliyet gösteren işyerleri gelişti” önermesine %66 “kesinlikle katılıyorum”, %28 “katılıyorum”, %2 “kararsızım” ve %4 “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı verilmiştir. Yapılan restorasyon çalışmalarıyla birlikte, atıl durumda olan konut zeminlerinin iş yerleri olarak değerlendirilmesi yolu ile yerel ve bölgesel ekonomiye katkı sağlamaya dönük adımlar atıldığı gözlemlenmiştir (Tablo 19).

Tablo 20. Katılımcıların “Sosyal Tesisler Arttırılmalı Ve Geliştirilmeli” Sorusu Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla sosyal tesisler arttırılmalı ve geliştirilmeli.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	1	1
3 (kararsızım)	11	11
4 (katılıyorum)	24	24
5 (kesinlikle katılıyorum)	60	60
Toplam	100	100

“Yapılan restorasyon çalışmalarıyla sosyal tesisler arttırılmalı ve geliştirilmeli” önermesine %60 “kesinlikle katılıyorum”, %24 “katılıyorum”, %11 “kararsızım”, %1 “katılmıyorum” ve %4 “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı alınmıştır. Ayazini Köy Müzesi günümüzde de hizmet vermektedir. Bunun yanı sıra çeşitli sergiler, kongreler vb. planlı sosyal veya bilimsel etkinlikler ile de turizm potansiyelinin yükseleceği düşünülmektedir (Tablo 20).

Tablo 21. Katılımcıların “Ağaçlandırma ve Yeşillendirme Çalışmaları Arttırılmalı” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla birlikte köyün ağaçlandırma ve yeşillendirme çalışmaları arttırılmalı.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	9	9
3 (kararsızım)	3	3
4 (katılıyorum)	17	17
5 (kesinlikle katılıyorum)	67	67
Toplam	100	100

“Yapılan çalışmalar ile birlikte köyün ağaçlandırma ve yeşillendirme çalışmaları arttırılmalı” önermesine %67 oranında “kesinlikle katılıyorum”, %17 oranında “katılıyorum”, %3 oranında “kararsızım”, %9 oranında “katılmıyorum” ve %4 oranında da “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Yeşillendirme çalışmalarının yetersiz olduğu ve yeni çalışmalar ile yeşil alanın arttırılabileceği değerlendirilmektedir (Tablo 21).

Tablo 22. Katılımcıların “Restorasyon Çalışma Alanları Geliştirilmeli” Önermesi Hususundaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışma alanları geliştirilmeli.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	4	4
2 (katılmıyorum)	-	-
3 (kararsızım)	5	5
4 (katılıyorum)	28	28
5 (kesinlikle katılıyorum)	63	63
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin “restorasyon çalışma alanları geliştirilmeli” önermesine %63 “kesinlikle katılıyorum”, %28 “katılıyorum”, %5 “kararsızım” ve %4 “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı alınmıştır. Ören yerlerine en yakın noktalarda restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. Yöre halkı tarafından, yapılan çalışmaların köyü ve civarını kapsamaya gerektiği konusunda bir beklenti olduğu düşünülmektedir (Tablo 22).

Tablo 23. Katılımcıların “Ören Yerlerinin Yılın Bütün Mevsimlerinde Gezilebilecek Planlamalar Ve Projeler Geliştirilmelidir” Önermesi İle İlgili Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla ören yerlerinin yılın bütün mevsimlerinde gezilebilecek planlamalar ve projeler geliştirilmelidir.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	6	6
2 (katılmıyorum)	1	1
3 (kararsızım)	-	-
4 (katılıyorum)	16	16
5 (kesinlikle katılıyorum)	77	77
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin “restorasyon çalışmalarıyla ören yerlerinin yılın bütün mevsimlerinde gezilebilecek planlamalar ve projeler geliştirilmelidir” önermesine %77 “kesinlikle katılıyorum”, %16 “katılıyorum”, %1 “katılmıyorum” ve %6 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir. Kış turizmine de katkı sağlayabilecek etkinlikler düzenlenerek ziyaretçi sayısı artırılmalıdır (Tablo 23).

Tablo 24. Katılımcıların “Yapılan Çalışmalar İle Kalıntıların Tahribatının Önüne Geçilmiştir” Önermesi Hakkındaki Değerlendirmesi

Ayazini ören yerlerinin restorasyon çalışmalarıyla kalıntıların tahrip edilmesinin önüne geçildi.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	6	6
2 (katılmıyorum)	6	6
3 (kararsızım)	12	12
4 (katılıyorum)	35	35
5 (kesinlikle katılıyorum)	41	41
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin “restorasyon çalışmalarıyla kalıntıların tahrip edilmesinin önüne geçildi” önermesine %41 “kesinlikle katılıyorum”, %35 “katılıyorum”, %12 “kararsızım”, %6 “katılmıyorum” ve %6 “kesinlikle katılmıyorum” cevabı işaretlenmiştir (Tablo 24).

Tablo 25. Katılımcıların “Ayazini’ye Merkezden Ulaşım İmkanları Geliştirilmelidir” Önermesi Hususundaki Değerlendirmesi

Ayazini’ye merkezden ulaşım imkanları geliştirilmelidir.	n	%
1 (kesinlikle katılmıyorum)	3	3
2 (katılmıyorum)	1	1
3 (kararsızım)	-	-
4 (katılıyorum)	8	8
5 (kesinlikle katılıyorum)	86	86
Toplam	100	100

Ayazini ören yerlerinin “Ayazini’ye merkezden ulaşım imkanları geliştirilmelidir” önermesine %86 kesinlikle katılıyorum, %8 katılıyorum, %1 katılmıyorum ve %3 kesinlikle katılmıyorum cevabı işaretlenmiştir. Şehir merkezinden toplu taşıma saatlerin sıklaştırılması ile de ziyaretçi sayısının arttırılabileceği hususunda yerel halkın görüşü dikkate alınmalı ve böylelikle yapılan ve sürdürülebilir turizme katkı sağlaması yönünde gerçekleştirilen bir proje sonucunda, yörede yaşamını sürdüren halkın da döngüsel ekonomiye katkı sağlayacak yönde çalışma platformları oluşturabileceği öngörülmektedir (Tablo 25).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Turizm de zaman içinde değişmekte ve yönlenmektedir. İnsanların yaşam biçimlerinin değişmesiyle birlikte turizm, yakın geçmişte özellikle kırsal alanlara yönelmeye başlamıştır. Turizm ile tüm paydaşların beklentileri kırsal alanlarda sürdürülebilir turizm üzerine yoğunlaşırken; beraberinde farklı tartışma ve araştırma konuları da gündeme getirmektedir. Kırsal turizmin gelişmesi için yapılan çalışmalar yerel halkı doğrudan etkilemektedir. Yapılan koruma, yenileme ve restorasyon çalışmalarıyla alan turizme kazandırıldıktan sonra yerel halkta kalıcı değişikliklere sebep olması beklenmektedir. Araştırma grubunun bir kısmı kırsal turizme açılan alanlardaki yerel halkın bu durumdan olumsuz etkilenerek geleneklerin unutulacağını, yaşam biçimlerinin değişeceğini savunmaktadır. Diğer grup ise; bu görüşün tam tersini savunmaktadır; yerel halkın yapılan çalışmalar ile yaşam standartları yükselecek ve geleneklerinin gelen ziyaretçilerle paylaşarak yeniden gündeme gelmesini sağlayacağı görüşündedir. Aslında iki görüşte de kabul edilmesi gereken önemli nokta; turizme açılacak bölgenin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik açıdan olumlu ve olumsuz etkileri beraberinde getirecektir. Bu noktada önemli olan yerel halkın da görüşleri alınarak olumsuz etkileri en aza indirecek çalışmaların yapılmasıdır.

Ayazini köyünde turizm yeni gelişmeye başlamıştır. Yapılan anket çalışmasıyla; yerel halkın büyük çoğunluğu yapılan çalışmalar ile ziyaretçi sayısının arttığı ve bu artışın da ekonomi üzerinde olumlu etkileri olduğu yönünde görüşlerini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Ayazini köyünde bulunan kalıntıların koruma altına alındığı ve tahribatın önüne geçildiği; halkın bilinçlendiği yönünde görüş bildirmiştir. Ayazini’de yaşayan yerli halkı ziyaretçi sayısının artmasıyla çevre kirliliği ve gürültü kirliliğinin de beraberinde arttığı yönde görüş bildirmişlerdir. Fakat mevcut bulunan ticari mekanlarında gürültü kirliliğinde payları olduğu müzik sesinin kontrolsüz olduğu dikkat çekmektedir. Turizmin gelişmesiyle çevre kirliliğinin de beraberinde arttığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Anket yapılan sokaklarda çöp birikim noktalarının olmamasının bu sonuçlarda bir etken olabileceği düşünülmektedir. Ayazini ören yerlerine yılın bütün mevsimlerinde gezi programı düzenlenebilmeli; ilgili ziyaretçileri davet edecek etkinlik ve projeler düzenlenmelidir ve bunların yanında sosyal tesisler de arttırılmalıdır. Bir ziyaretçinin gerçekleştirmiş olduğu bir ziyaretinden sonra yeniden ören yerlerini ziyaret etmesi için farklı etkinlikler planlanmalıdır. Ayazini köyünde yapılan yeşillendirme çalışmaları sürdürülmektedir fakat ağaçlandırma çalışmaları da beraberinde arttırılmalıdır. Ulaşımına dair projeler henüz

gerçekleştirilmediğinden; hafta içi ziyaretçi sayısının hafta sonuna göre daha az olduğu, ulaşım için toplu taşıma yerine özel araçlara yönelme nedeniyle hafta sonu yoğun bir trafik yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda ulaşım imkanlarının geliştirilmesi gerekliliğine dair önermeye katılımcıların neredeyse tamamı katıldığını ifade etmiştir. Ayazini köyüne ve ören yerlerine ulaşım projelerinin gerçekleştirilmesi ile ve alanın kültürel tanıtımını da sağlayacak sosyal etkinlik ve tesislerin de eş zamanlı geliştirilmesiyle; sürdürülebilir kırsal turizmin de gelişeceği değerlendirilmektedir.

TEŞEKKÜR

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarının; Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı (No: 2022/229; 17.06.2022) doğrultusunda etik açıdan sakıncalı olmadığına karar verilmiştir. Yazarlar; Ayazini (İhsaniye, Afyonkarahisar) mukimi anket katılımcılarına teşekkür etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arabacıoğlu, F.P., Aydemir, I. (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2(4), 204-212.
- Birkan, (2001). *Sürdürülebilirlik Kavramı, Turizm Sektörü Açısından Sürdürülebilir Gelişmenin Önemi ve Koşulları*. I. Ulusal Turizm İşletmeciliği Kongresi Bildiriler Kitabı, 17- 18 Kasım 2001, Kızılcahamam, Ankara, s. 212-226.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Cansever, T. (1994). *Ev ve Şehir*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Davidson, R., Maitland, R. (1997). *Tourism destinations*. Hodder Education.
- Gül, A., Pekgöz, M., & Akın, T. (2019a). Isparta-İslamköy özelinde kültürel miras değerleri ve geleceği, *Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*, Özel Sayı, 388-404.
- Gül, A., Cesur, B., & Bostan, Ç. (2019b). Kültürel turizm kapsamında yerel kimlik oluşturma yöntem yaklaşımı. *Avrasya Bilimler Akademisi Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*, Özel Sayı, 461-476.
- Kervankıran, İ. (2014). Beypazarı/Ankara örneğinde turizmin ekonomik, toplumsal ve çevresel etkilerine yerel halkın yaklaşımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 133-153.
- Küçükaltan, D. (1997). *Trakya Ekonomisi İçin Bir Bölgesel Kalkınma Modeli: Kırsal Turizm*, 7. Ulusal Bölge Bilimi Bölge Planlama Kongresi Bildiriler Kitabı, 20-22 Ekim 1997, İzmir, Pro-Ofset Matbaacılık, s. 212.
- İçlek, G., Gül, A., & Turker, B. (2021). Ayazini Örenyeri Kültürel Miras Değerlerinin GZFT Analizi ile Değerlendirilmesi. *MTCON21 Daha iyi bir dünya için turizm*. University of South Florida M3 Center Publishing, s.194.
- İçlek, G., Gül, A., & Metin, K. (2017). Ayazın Örenyeri'nin Eko turizm açısından değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı 3, 145-159.
- Osmanoğlu, İ. (2019). Sürdürülebilir planlama ve kültürel miras ilişkisi: Teorik bir değerlendirme çerçevesi. *ASOS Sosyal Bilimler Dergisi*, 97, 364-380.
- Önaç, A.K, Balık, G., Aktaş, E., Birişçi, T. (2018). Kuşadası Kent Markalaşması Sürecinde Kentsel Peyzaj Değerlerinin Rolü. *Kuşadası peyzaj değerleri* (Ed. A.K. Önaç, T. Birişçi). TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayınları, s.194-204.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., & Yılmaz, D. (2019). Cittaslow Hareketi ve Toplumsal Farkındalık: Gerze Sinop Örneği. *Academic Sciences on Social and Education Sciences*. Gece Akademi Yayınevi, s.1-14.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., & Yılmaz, D. (2021). Restorasyon çalışmaları sonrası yerel halkın algı ve tutumları (Kayseri kalesi örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 183-194.

Ayazini (Afyonkarahisar, Türkiye) Tarihi Kalıntıları Restorasyon Çalışmalarının Yöre Halkı Tarafından Görgül Değerlendirilmesi

- TUIK (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. <https://data.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 05.05.2022).
- Yetiş, Ş.A. (2018). Sürdürülebilir turizm kapsamında küçük ölçekli konaklama işletmelerinde yeşil pazarlama uygulamaları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(23), 82-98.